

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф.д-р.Здравка Василева

Национална художествена академия София

относно конкурс за заемане на академична длъжност «професор»

Специалност Стенопис ,Катедра «Изящни изкуства»

Професионално направление 8.2. Изобразително изкуство,

обявен от АМТИ Пловдив

с единствен кандидат доц.д-р.Елена Кантарева-Дечева

Кандидатът на настоящия конкурс доц.д-р.Елена Кантарева-Дечева, представя пред научното жури професионално и коректно всички необходими документи и материали касаещи конкурса. Приложени са хабилитационни материали, справка за приносите, списък с творчески изяви, списък с научни публикации, наукометрични показатели и др.

Доц.д-р.Кантарева-Дечева е добре позната, като преподавател, реставратор и стенописец, а в последните години след финализирането на големия проект добил широка публичност и обществена значимост – Епископската базилика на Филипопол, нейната професионална работа за пореден път получава обществено, институционално и международно признание. Елена Кантарева-Дечева завършва специалност «Консервация и реставрация» в Национална художествена академия; през 1997 печели конкурс за специализация по косервация и реставрация на живопис и предмети на изкуството в Центъра за художествена консервация в Уилямстаун, Масачузетс САЩ, през 2006 отново в същия център прави

специализация по аналитични техники в консервацията. От 2005 е редовен преподавател в Катедра «Изобразително изкуство» на АМТИ, Пловдив, а от 2008 след проведен конкурс, заема академичната длъжност «доцент». Книгата издадена през 2022 «Подови мозайки на Епископската базилика на Филипопол» е резултат от дисертационния и' труд на тема «Подови мозайки от Епископската базилика на Филипопол-технология и техника, състояние, проблеми, реставрация». Всъщност от 2015 до 2021 доц. Дечева е ръководител на екипа за реставрацията на мозайки и археологически обекти в Голямата базилика, а в периода 2011 – 2014 води реставрацията на мозайките от археологическия обект Малката базилика и антична сграда Ирени в Пловдив. Между 2003 и 2009 ръководи и участва в различни национални и международни проекти; от 1998 до 2018 проектира и изпълнява стенописи в над десет храма в София, Бургас, Пловдив, Смолян, Асеновград, Пампорово, Рила и други населени места, като проектира и изписва голям брой икони в тези и други обекти, повечето от които авторски. Има сериозен брой участия в научни конференции и публикации посветени на изследователската и реставраторската и' работа. През последните години тя е свързана основно с подовите мозайки на Епископската базилика на Филипопол с площ над 2000 кв.м., мащабен като ръководство и изпълнение проект – обект от късно-античното изкуство. Това е най-големият запазен на място мозаечен под на раннохристиянска базилика от IV-VI век в Европа. „Технико-технологичното проучване и документиране на подовете по време на тяхната реставрация, осигурява важни сведения за последователността и начина на тяхното полагане, за вида и свойствата на използваните материали“...“Резултатите от проучванията направени по време на консервацията и реставрацията на мозайките, са още едно доказателство за приноса на тази интердисциплинарна и сравнително нова наука към цялостното изследване на обекта“, пише доц.Кантарева. Този успешен труд, анализите и приносите от който са документираны в авторската и' книга, е от изключително значение както за

професионално ориентираната аудитория, така и за широката общественост и публика. Като резултат, при нас достигат прекрасно възстановени и съхранени раннохристиянски мозайки, но зад красотата на базиликата и възможността да се оцени всичко това, стоят опитът, професионалните и ръководни качества на Елена Кантарева-Дечева. Работата и' в този грандиозен проект е много отговорна, детайлно обмислена и добре проучена. Изготвен е план-програма за консервация, реставрация и експониране на мозаечните подове. Извършват се лабораторни анализи и сравнения на използваните техники и материали; Ползвана е най-съвременна методология и анализи, както и пълно стратиграфско проучване на подовите мозайки във всички обособени в базиликата помещения; Изготвена е периодизация и хронология на полагането им. Всичко това е доказателство за големия принос на научната и работа.

Като приноси творчески изяви в реабилитационния труд Елена Кантарева-Дечева представя още три осъществени проекта свързани с изпълнението на стенописите в два обекта и изписването на икони за иконостаса на единият от тях. Стенописите за храм «Свети Георги Победоносец» в кв.Панчарево София 2011-2012, проектирането и изпълнението на 25 икони за иконостаса на същия храм през 2008-2009, проектирането и изпълнението на стенописите за храм »Свети Николай Чудотворец» кв.Сарафово Бургас 2018-2023. В описаните етапи на работа в представения реабилитационен труд, прави впечатление изключителното професионалното и прецизно отношение, както в теоретичната- научна, така и в практическата работата на доц.д-р.Дечева. Изследване и анализ на основата, която да насочи доц.Дечева и екипът и' към най-подходящата техника и метод на работа в изпълнение на стенописите. Изготвянето на технология съобразена с даденостите и особеностите на основата, шлайфане, импрегниране и подготовка на стената за работа. В някои случаи се използват готови акрилни бои, но в конкретни проекти, като изписването на храм Св.Георги Победоносец, то е с класическа технология по настояване на

възложителя и приготвяне на темперни бои с яйчна емулсия, което безспорно е трудност и предизвикателство пред екипа зографи. Разбира се освен в подхода, проучването, подготовката за работата, приносен момент има и в композиционните и иконографски решения. В случая, класическото майсторство и авторската концепция на стенописеца, умело балансират личната интерпретация и каноничност в изображенията. Внушението на преклонение и почитане на отделните светци са част от хармонично и единно звучене- композиционно и цветово на изобразените сцени. Проектирането и изписването на иконите за храм Св.Георги Победоносец кв.Панчарево, София включва осем икони от Царски ред, два броя икони Царски двери-Благовещение, дванадесет броя икони за Апостолски ред и два броя Рипиди. Ще цитирам доц.Кантарева-Дечева: «В технико-технологично отношение не бяха правени каквито и да е компромиси. В дългогодишната си практика в църковната живопис съм се убедила, че съвременните синтетични материали не дават добри резултати и избягвам тяхната употреба.Следвам, доколкото е възможно, преминалата през изипитанията на времето технология и техника на старите иконописци.» Дървените основи са подготвени абсолютно в класическа технология- залепено ленено платно изолирано с туткален разтвор, многослоен кредов грунд с туткален разтвор, полиране на основата, златен варак с 23 карата трансферно злато лепено с миксион и изолзване само на пигменти и жълтъчна емулсия за приготвяне на боите.

Изписването на храма «Св.Николай Чудотворец» в кв.Сарафово, Бургас, започва през 2018 година. Трябва да отбележим като акцент и принос във възложените проекти, не само технико-технологичната работа и подход, а и избора, тематичното разпределение и иконографски сюжети, съобразени с архитектурната даденост.

И тук имаме авторско решение, съобразено стриктно с каноничната иконографска схема. Намерени са балансирани и хармонични композиционни решения,

изпълнени в технология за изписване, съобразена отново с даденостите на мазилките в храма. Може би наистина е въпрос на майсторство и дългогодишна успешна практика, да подчиниш егото си на художник и това непременно да изявиш себе си, в името на единно, удохотворено и мощно писъствие на образа на светеца, и внушителната атмосфера в храма. И все пак авторската линия да е запазена и заявена.

Когато говорим за работата на доц.д-р.Дечева наистина трябва да си дадем сметка за нейния принос не само към младите реставратори, иконописци, учени и художници, свързани с това професионално направление, но огромния принос към облика на Пловдив в това да бъде съхранено и запазено неговото културно-историческо наследство.

Доц.д-р.Кантарева-Дечева е авторитет в областа, с над 25 години професионален опит и безпорен принос в творческата и научната си работа. Предвид изложеното тук и впечатленията ми от изключително активната, на високо професионално ниво и с обществено значение работа, убедено заставам зад тази кандидатура и предлагам на уважаемото научно жури да гласува положително и присъди академичната длъжност «професор» на доц.д-р.Елена Кантарева-Дечева.

10.05.2024

проф.д-р.Здравка Василева

